

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Magnum Matrimonij Sacramentum Casibus Practicis Expositum

Reutlinger, Ignaz

Augustæ Vindelicorum, 1716

VD18 10508716

§. V. Crimen.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40059

§. V.

CRIMEN.

CASUS PRIMUS

Occisionis Conjugis sine adulterio, ubi simul etiam exponitur impedimentum ex cade conjugis cum adulterio.

Theclam nobilem virginem deperiit Valerius, movitque omnem lapidem, ut eam consequeretur uxorem, nec erat ipsa invita habere maritum juvenem omnibus naturæ dotibus instructum, amænæ simul, & generosæ indolis, sed votum utriusque evertit cupiditas Parentis, præopta tis habere generum auro, & opibus, quàm meritis abundantem. Filiam suam conjunxit Bassiano viro diviti, sed deformi, atque moroso. Non intermisit verò etiam tunc dilectam suam sæpius invisere Valerius, plures horas cum ea fermocinando absumens, palam tamen, & plerunque non extra oculos domesticorum, quos, quia erat honestatis observantissimus, non fugiebat habere arbitros eorum, quæ gerebantur. Sed hoc ipsum non
tatis

satis erat, ut vir Zelotypus non judicaret, amorem sibi debitum in alium averti, nec eximebant atræ menti has nubes obtestatio conjugis, nec testimonia domesticorum de ejus fide, atque integritate asseverantium. Hos arguebat lenocinij, lupam, & thalami contaminati proditricem illam appellabat, nec abstinere à verberibus, & dira omnia minabatur uxori, per Superos, inferosque jurans, ut primum se ferret occasio, pro-cum hunc toro suo insidiantem dolori suo victimam casurum. Thecla cum loqui jam amplius non auderet Walerico, missa eidem epistolâ significat, quam durè à Viro habeatur ex suspicio-ne illiciti cum ipso commercij, monetque, ut sibi ipse, vitæ-que suæ caveat, à suspicioso marito neci devotæ. Waleri-cum acerbè pupugit, cum intelligeret, tanti se sceleris infimulari cum Thecla, quod neuter unquam attentâset, imò nec cogitâset quidem, ac vitâ quoque periclitari innocentem. Quare, ut erat ardentis genij, & ad arma parati, statuit injuriam hanc vindicare, & imminens sibi periculum ipse prævenire, idque re ipsa præstitit, occiso Bassiano, suæque deinceps salutis fugâ consuluit, exul è patria; donec post aliquod tempus, rebus compositis, & impetratâ veniâ eadem denuo reversus, Theclæ Parentem usque ad eò novit sibi demereri, ut filiam anteliac denegatam, ultrò in conjugem obtulerit Walerico.

Q. An istud homicidium fuerit impedimentum, dirimens hoc Matrimonium?

SYNOPSIS.

1. Quid, & quotuplex sit impedimentum criminis?
2. Est introductum solo Jure Ecclesiastico, nec dirimit quodcunque Matrimonium, sed solum inter personas criminosas.

Kkkk

3. In

3. In crimine occisionis perinde est, siue machinatio mortis fiat in uxorem, siue in Maritum.
4. Debet verò hæc machinatio esse efficax, ut ex ea mors consequatur, nec sufficit sola rati habitio cadis.
5. Præterea debet fieri ex intentione contrahendi Matrimonium cum complice homicidij, & in occisionem uterque conspirare, nisi simul etiam adulterium committatur.
6. Deducuntur ex dictis aliqua corollaria.
7. Quid sentiendum sit de præsentis casu solius homicidij?
8. In impedimento criminis, quod oritur ex homicidio cum adulterio, utrumque necessariò conjunctum esse debet, & fieri occisio ex fine Matrimonij: sufficit tamen, quòd una pars eadem machinetur.
9. Enumerantur aliqua conditiones, quæ si non adsint, impedimentum istud non contrahitur.
10. Controversia est, an, quando uterque adulter est conjugatus, utriusque constare debeat de Matrimonio alterius.

I.

Omne criminis non intelligitur quodcunque crimen, etiam valde enorme, & atrocissimum, quasi propterea non licitum sit inire Matrimonium, initumvè non teneat, seu redatur invalidum, sed intelligitur so-

lummodo illud crimen, ex quo timeri possit conjugis occisio. Duplex verò hoc crimen est; homicidium, de quo in casu præsentis, & adulterium, de quo in casu sequente dicetur: sive potius, ut accuratior divisio habeatur, & majore cum claritate proce-
damus, triplex crimen est, quod Matrimonium non solum impedit, sed

sed etiam contractum dirimit. 1. Homicidium conjugis solum, patratum animo ducendi aliam personam, cum qua in mortem alterius conspiravit. 2. Homicidium conjugis conjunctum cum adulterio. 3. Solum adulterium, cum promissione Matrimonij in futurum post mortem conjugis, vel etiam, & multò magis cum actuali contractu Matrimonij de presenti, utriusque invalido. In his ergo casibus ob sceleratam istam conjunctionem, qua conjux, vivente adhuc sua comparte, conspirat cum alio, vel alia de conjugis occisione, vel Matrimonio ineundo, statutum est ab Ecclesia impedimentum dirimens inter illas personas conspirantes, ut hoc modo absterreantur à simili- bus criminibus, cædibus, & adulterijs, dum prævidere possunt, sibi, si ita delinquant, præcisam esse spem, inter se se, quod desiderarent, contrahendi, factumque hoc meritò est, & rationabilissimè ab Ecclesia, cum sciamus, Gentiles quoque longè severiora contra hæc crimina statuisse. Certè Diodorus Siculus l. 19. refert, in quadam Indiarum regione cum aliquando contigisset, virum uxoris dolo interficere, ut deinceps cessaret omnis criminis suspicio, constitutum fuisse, ut unà cum viris uxores quoque in funere cremarentur.

2. Dixi, statutum esse istud impedimentum ab Ecclesia, nec enim ex natura rei repugnat tale Matrimonium, sed solo Iure Ecclesiastico

inductum est, unde invalidum non fuit Matrimonium Davidis cum Bersabæa adultera post Uriæ mortem, ab eodem Davide interfecisti, nec est invalidum inter infideles, qui post commissæ prædicta crimina contrahunt, cum ij Ecclesiasticis legibus subiecti non sint, esto, inter se primò contrahant, postquam ad fidem conversi sunt, quia, dum crimen patratum est, Ecclesiæ legibus non subiacebant, proinde non potuerunt contrahere impedimentum, quod tunc incurritur, quando ponitur actio, cui impedimentum annexum est: hæc autem actio non fuit posita in Ecclesia, & ab illius subdito. Sanch. l. 7. disp. 79. n. 42. Palao disp. 4. de sponsal. pu. 12. n. 7. Aliud foret, si pars alterutra esset Christiana, seu baptizata, quia quantumvis infidelis Ecclesiæ subiectus non sit, ejusque delicta ab ea non puniantur, subiacet tamen Ecclesiæ pars altera, quæ fidelis est, quam punit Ecclesia, quod huic delicto cooperata fuerit, ad Matrimonium eandem inhabilitando. Sanch. l. c. n. 43. Bonac. q. 3. de imped. Matr. pu. 6. n. 20. Palao & c. idque clarè constat ex c. 1. De Convers. infidel. cum enim quidam Saraceni, qui erant in captivitate Christianorum, interfecissent viros quarundam mulierum Christianarum, insidijs, & machinationibus ipsarum, ac postmodum per illas ipsas mulieres ad Christianam fidem conversi essent, quæsitum fuit, utrum de jure pos-

sint

K k k k 2

sent illas accipere in uxores, & si eas duxissent, an tale conjugium validum esset? respondit Coelestinus Papa III. negativè, id est, si dictæ mulieres in mortem suorum maritorum malitiôsè fuerint cooperatæ, licet illarum studio ad fidem Saraceni accesserint, contrahere tamen cum ipsis non debere, & si contraxerint, hoc tolerandum non esse, quia tale damnum cum tali lucro Ecclesia compensare non vult. Notandum insuper, impedimentum criminis, de quo hic sermo est, dirimere non quaecunque Matrimonium, sed solum inter ipsosmet criminosos, qui crimen homicidij, vel adulterij commiserunt, eo modo, ut dictum est *num. preced.* hinc, qui v.g. occidit conjugem, ut cum adultera Matrimonium contrahat, respectu solius adulteræ fit inhabilis, non verò ad contrahendum aliud Matrimonium cum alia; Imò hodie nec quidem impedit, quamvis occiso propriæ conjugis, aliæque non nulla crimina fuerint olim impedimenta impediencia, seu prohibentia quodcunque conjugium, ut diximus *suprà* de impedimentis impediencia.

3. His prænotatis, ut primò agamus de impedimento, quod oritur ex machinatione mortis sine adulterio, contrahitur illud tunc, quando duo conspirant in mortem uxoris, vel mariti, cum intentione, ut illà præemptâ, vel occiso marito, inter se Matrimonium contrahant; sic v. g.

si Titius, qui est maritus Berthæ, conspiraret cum Claudia ad occidendam Bertham, secutâ ex hac conspiratione ejusdem Berthæ interfectione, adest impedimentum dirimens inter Titium, & Claudiam. Idem est, si Bertha conspiraret cum Cajo ad occidendum Titium, nam quoad hoc nullam differentiam SS. Canones faciunt inter uxorem, & maritum, quare audiendi non sunt *Victoria in Summa V. Matrimonium n. 292.* & alij quidam pauci apud *Sanch. l. 7. disp. 78. n. 8.* quorum sententiam probabilem censet etiam *Henrig. l. 12. c. 14. n. 2. in Comment. Litt. V.* hi, inquam, audiendi non sunt, qui eo quod textus in *c. 1. & c. Significasti.* De eo, qui duxit in Matrim. &c. de sola uxoris occisione loquantur, idcirco existimant, impedimentum hoc solum incurri, quando occisio fit uxoris, non autem, si uxor virum interficiat ad contrahendum cum adultero, nam etsi dicti textus mentionem faciant solius uxoricidij, & nihil disponant de casu, quo uxor mariti mortem procurat, utpote quod rariùs solet evenire, tamen *c. Si quis vivente 31. q. 1. & c. 1. De Convers. infidel.* id ipsum expresse statuunt etiam de machinatione ex parte uxoris in mortem mariti: perinde igitur est ad hoc impedimentum dirimens incurrendum, siue Maritus in necem uxoris, siue uxor in occisionem mariti conspiraverit, dummodo factum sit cum intentione contrahendi.

hendi Matrimonium cum complice hujus delicti, nam eadem utriusque conjugis ratio est, & conditio, & quod dispositum est de uno correlativo, censi debet etiam dispositum de altero: atque ita docent Glossa in c. fin. De eo, qui duxit in Matrim. Sanch. l. 6. Basil. Pontius l. 7. c. 45. n. 5. Palao l. c. n. 9. Coninck disp. 31. dub. 5. n. 55. Laym. l. 5. tr. 10. p. 4. c. 10. n. 1. Bonac. l. c. n. 7. Dicastillo disp. 7. de Matr. dub. 56. n. 604 Perez disp. 33. de Matr. Sect. 1. n. 9. Pirhing De eo, qui duxit in Matrim. &c. n. 22. Engl. n. 5. eod.

4. Porro ut hoc homicidium inducat impedimentum, aliquæ conditiones adesse debent, ac primò quidem necesse est, ut machinatio mortis sit efficax, & cædes re ipsa secuta sit, quia in materia poenali, & odiosa verba legis strictè, & cum effectu accipienda sunt, poenæque intelliguntur poni delicto completo, & consummato c. Relatum, De Clerico non resid. unde non sufficit sola voluntas, vel conatus, aut attentatio mortis; nec satis est, dedisse de ea consilium, vel mandatum, si mortem non causaverit, neque intoxicatio, mutilatio; vel vulneratio etiam gravis, si mors inde secuta non est, quamvis fortè secuta illa fuerit ex culpa, vel ignorantia, aut negligentia medicantis, vel ob excessum aliquem ipsius infirmi. Tam. bur. l. 8. de Matr. l. 1. tr. 1. c. 6. §. 1. n. 5.

Palao, & alij citati: perinde verò est, si quis interficiat physicè per se ipsum, ferro, veneno, veneficio, siue occidat moraliter per alium, v. g. sicarium, aut mortem conjugis procuret consilio, jussione, suasionè, consensu prævio in occisionem, suo nomine patrandam, vel in sui gratiam faciendam, quibus alij permoti reipsa necem intulerint: non tamen sufficit sola ratihabitio illarum necis, siue quòd ratam habeas factam occisionem, sic enim non est causa homicidij, nam ratihabitio supponit occisionem factam, & in eam, quæ jam præcessit, non influit. Nec obstat, quòd Reg. 10. De R. l. in 6. ratihabitio mandato comparetur, quia id intelligitur de his, quæ solùm à voluntate ratihabentis pendent, & quæ, jure sic disponente, pro mandato habentur, uti contingit in ratihabitione, qua violentam Clerici percussione suo nomine factam quis ratam habet, etsi mandatum ad hoc nullum dederit, nam propter hoc solum censuram excommunicationis incurrit. c. Cum quis. De Sent. Excommun. in 6. de quo vide Dicastillo l. c. n. 603. & in tract. de censuris disp. 3. dub. 58. c. 1. n. 991. & seqq. ubi id fusè exponit.

5. Secundò requiritur ad contrahendum hoc impedimentum, ut machinatio mortis alterius conjugis facta sit animo ineundi Matrimonium cum ea ipsa persona, quæ est complex

complex istius cædis. Sanch. *l. c. n. 13.* Laym. *n. 2.* Pirhing *n. 25.* Basilius Pontius, Perez &c. Ratio est, quia Leges statuentes hanc poenam intendunt impedire, ne quis cupiditate alieni Matrimonij occidat propriam uxorem, aut uxor proprium maritum, qui finis cessat in ijs, qui ob aliam aliquam causam conjugem occidunt, quàm ex intentione ineundi Matrimonium, licet id faciant ex communi conspiratione, v. g. ex odio, vindicta, vel ut liberiùs libidini vacent, aut ne in adulterio deprehensi à superveniente marito occidantur, vel accusentur. Et quidem in foro externo, dum quis occidit alterius conjugem, si postea Matrimonium contrahat cum conjugè superstite, semper præsumitur hoc homicidium commissum esse ex intentione futuri Matrimonij, nisi ista præsumptio efficacibus argumentis elidi possit, aut vehementissimæ conjecturæ contrarium suadeant. Sanch. *l. c. n. 19.* Pirhing *n. 25.* Rectè etiam advertunt Basil. Pontius *l. c. n. 4.* Perez *n. 7.* Sporer *Theol. Sacram. p. 4. c. 1. Sect. 1. n. 102.* Tamb. *l. c. n. 3.* intentionem contrahendi cum complice homicidij debere necessariò alteri parti exterius manifestari, alioquin non erit conspiratio ex intentione ineundi Matrimonij; sufficit nihilominus, ut ei indicetur sola intentio, seu voluntas, nec opus est, ut adsit quoque actualis promissio, sive ut

fides data sit de Matrimonio ineundo inter ipsos, ut colligitur *ex c. Super hoc. De eo, qui duxit in Matrim.*

Tertiò, ut contrahatur impedimentum præcisè ex crimine homicidij, oportet, ut hæc machinatio non fiat ab una tantum parte, sed debet pars utraque conspirare in eadem alterius conjugis ex prædicta intentione contrahendi Matrimonium; hancque intentionem de contrahendo Matrimonio requiri in utraque parte, expressè docet Rebelus *p. 2. de obligat. iust. l. 3. q. 8. n. 20.* At sufficere, si saltem alteruter eorum intendat inire Matrimonium cum complice, dicunt Sanch. *n. 14. & 18.* Bonac. Dicastillo, quibus accedit Tannerus, tunc enim jam concurrat mortis machinatio cum affectu, & animo contrahendi, nulloque Jure decernitur, utriusque intentionem esse necessariam. Quod si verò vir solus, vel sola femina sine conspiratione, consensu, vel præscitu alterius, eovè contradicente occidat conjugem, si aliud non accesserit, scilicet adulterium, nullum inde nascitur impedimentum, hoc enim casu necesse est, ut adulterium simul conjunctum sit, ut colligitur *ex c. 1. De Convers. infidel. & infra dicetur num. 8.* quod non requiritur, quando pars utraque conspiravit in homicidium. Sanch. *l. c. n. 9.* Laym. *l. c. n. 2.* Coninck *disp. 31. dub. 5. n. 52.* Bonac. *l. c. n. 5.* Pirhing. Engl.

6. Ex dictis colliges 1. si vir occidat uxorem, ut aliam quampiam incertam, ac indeterminatam ducat, non intercedere ullum impedimentum, sed posse ipsam cum quavis alia aliunde non impedita, postea valide contrahere, quia incerta non potuit esse particeps criminis, nisi fortè id fecisset, ut contraheret cum una ex quinque, vel sex, quæ omnes aliquo modo crimini occasionem dedissent, vel mortem conjugis machinando, vel cum eodem fuissent commistæ per adulterium. Imò juxta Sanch. l. c. n. 17. potest ducere etiam illam, cum qua aliàs adulteratus est, uxore superstita, dummodo ipsa in necem uxoris cum eo non conspiraverit, & ipse non occiderit animo cum hac contrahendi. Coninck l. c. n. 54.

Colliges 2. Impedimentum hoc non induci, etiamsi vir mortem uxoris machinetur animo ducendi aliquam determinatam, si mors ex ea machinatione non sequatur, quantumvis postea hæc ipsa femina, siue commiserit cum viro hoc adulterium, siue non, uxorem illam casu enecet, v. g. in rixa, vel jurgio, sed neque ex communis consilio, nec animo nubendi marito superstiti, nam prior machinatio in finem Matrimonij caruit effectu, & occisio uxoris facta à femina, vel adultera, caruit fine ineundi Matrimonium, sine quo impedimentum non subsi-

stit. Dicastillo l. c. n. 614. Sanch. l. c. n. 17.

Colliges 3. Si Paulus suasu Jacobæ occidat uxorem, ut ducat Catharinam sceleris insciam, valide cum utraque posse contrahere, si eum neutra prius mœchatus est, quia Catharina est innocens, & occisio non est facta ad ineundum Matrimonium cum Jacoba. Coninck l. c.

7. Quid ergo dicendum de præsentente casu, ubi non intervenit adulterium, sed sola occisio mariti?

Resp. ex ijs, quæ hæcenus dicta sunt, sufficienter constare potest, inter Theclam, & Wallericum nullum fuisse impedimentum, ob quod post mortem Bassiani inter se Matrimonio jungi prohiberentur; nec enim intercessit inter eosdem ulla conspiratio de interfectione conjugis, sed Thecla solummodo conquesta est Wallerico, quàm durè, & acerbè haberetur à Zelotypo conjugis ob suspicionem illiciti cum ipso commercij, simulque eundem commonefecit de instante periculo, ut ab hoc sibi caveret, quin eum ad eandem, quæ subsecuta est, vel uno verbulo incitaret; neque hanc ipse intulit Bassiano ex intentione cum uxore superstita Matrimonium contrahendi, sed unice, ut sibi illatam injuriam ulcisceretur, & imminens suo capiti periculum alterius morte præverteret; quamvis autem secutum postea Matrimonium in fo-

ro

ro externo præsumptionem movere poterat, eadem patratam fuisse non alio fine, quam ut negatâ prius conjugē potiretur, efficaciter tamen istam suspicionem diluere potuit homicida tum testimonijs domesticorum, quibus perspectum erat, quàm procul abesset Wallericus à turpi facinore, cuius à viro Zelotypo arguebatur, tum ipsa illius vita, ut nota erat omnibus, ad omnem honestatem composita, & ab huiusmodi turpitudine magnopere abhorrens, impactam sibi calumniam sufficienter refutabat: eadem verò patratam esse non alio ex fine, quam ut injuriam ulcisceretur, vitæque propriæ consuleret, abundanserant indicium & literæ à Thecla missæ, quæ cædis mentionem nullam faciebant, & quod, perempto marito, uxorem superstitem nunquam deinceps in conjugem sibi concedi amplius petierit, sed ultrò à Patre oblatam lætus acceptaverit: nihil ergo eorum adfuit, quæ ad inducendum impedimentum requiruntur, ut à contrahendo conjugio prohiberi debuerint, vel post contractum separari. Atque hæc dicta sufficiant de primo modo, quo incurritur criminis impedimentum dirimens absque adulterio ex sola machinatione in mortem conjugis illorum, qui simul volunt Matrimonium inire.

8. Nunc ut de altero quoque crimine agamus, seu de secundo modo, quo impedimentum criminis contra-

hitur, quando nimirum occisio conjugis conjuncta est cum adulterio, incurritur illud, siue adulter occidat propriam uxorem, aut interficiat maritum adulteræ, ut cum ea Matrimonium ineat, siue ipsa adultera interimat maritum suum, aut uxorem adulteri, ut eidem adultero nubere possit. Ita omnes, & constat ex *6. Propositum c. Super hoc & c. Significasti nobis. De eo, qui duxit &c.* Ubi tria bene notanda sunt. 1. Quod non sufficiat solum adulterium, nam hoc, nisi accedat maligna mortis machinatio, non obstat, quò minus possit quis ducere eam ipsam, cum qua adulteratus est vivente uxore, sed neque sufficit sola conjugis interfectio, verum ita requiritur, ut simul adsit adulterium, quando est machinatio mortis ab uno tantum facta, ut licet intervenerit fidei datio de futuro Matrimonio ineundo, si desit adulterium, nullum futurum sit impedimentum, quia Ius absolute petit adulterium, neque est textus aliquis, qui sola fidei datione cum machinatione alterius contentus sit ad hoc impedimentum contrahendum. *Perez disp. 33. de Matr. Sect. 3. n. 2. & 4. 2.* Debet occisio conjugis fieri ex intentione perveniendi ad Matrimonium cum adultera, quare si occisio, vel machinatio mortis uxoris, vel mariti fieret ex alio motivo, v. g. liberius cum hac, vel alia peccandi, aut aliam quamcunque faminam ducendi, impedimentum hoc non

non induceretur inter adulteros; hæc tamen intentio in foro externo semper præsumitur, quoties occisor vult contrahere cum ea, cum qua commisit adulterium, ut suprà diximus de conspiratione in eadem Mariti. Sporer *l. c. n. 105.* Sanch. *n. 17.* Perez &c. Notandum verò est, quamquam occisio fieri debeat ex intentione ducendi adulteram, non tamen opus esse, ut prava hæc intentio eidem manifestetur, cum qua intendit contrahere, ut rectè docent Tamb. & Sporer *n. 105.* contra Basl. Pontium, quia in secundo crimine non requiritur conspiratio duorum, sicut in primo præcedente. 3. Necessè non est, ut uterque adulter ad occisionem concurrat, sed satis est, si unus tantum, altero nesciente, in mortem conjugis machinetur, tum quia Jus Canonicum mentionem facit de adulterio, & homicidio in genere, tum quia uterque, cum sit reus adulterij, censetur etiam particeps esse homicidij, tum denique quia per hoc differt crimen adulterij conjunctum cum homicidio ab occisione conjugis absque adulterio, quòd in ista requiratur expressus consensus utriusque conjugis, in illo autem sufficiat consensus unus solius ex adulteris, ita clarè habetur in *in c. Significasti nobis. De eo, qui duxit in Matrim.* Sanch. *n. 9.* Bonac. *q. 3. de imped. Matrim. p. 6. n. 8.* Joan. Clericatus Præpositus Pa-

tavinus in *Decisionibus de Matrim. Decis. 25. n. 9.*

9. Præter hæc aliæ quædam adhuc conditiones requiruntur, ut inducatur impedimentum dirimens, è quibus aliquæ coincidunt cum ijs, quæ requiruntur in primo crimine, quod situm est in sola machinatione mortis adversus conjugem: talis conditio est utrique crimini communis, ut mors reipsa secuta fuerit ex ista machinatione, ut in superioribus dictum est. Aliæ sunt conditiones huic loco specialiter propriæ. Prima est, ut adulterium præcedat mortem actualem conjugis, sive deinde antecedit, sive subsequatur illius machinationem, vel mandatum: hinc si venenum propinasti uxori, vel marito, aut vulnerasti lethali-ter, aut mandasti sicario, ut occidat, & tum post illud mandatum, propinationem veneni, aut vulnerationem cum fæmina, cum qua contrahere vis Matrimonium, carnaliter peccasti, marito illius, vel uxore tua necdum defunctâ, consurgit impedimentum, non autem, si copula primùm est habita post mortem uxoris, vel mariti, quia hoc casu tunc adulterium amplius committi non potuit, Jura autem requirunt occisionem cum adulterio. Perez *n. 4.* Dicastillo *n. 621.* Sporer &c. Secundo necesse est, ut fuerit commissum verum adulterium, ad quod requiritur, ut illud fuerit consum-

matum per copulam perfectam, quæ apta sit ad generationem, unde si tantum fuerit inchoata, sed non completa, impedimentum non inducit; multò minùs sufficiunt oscula, & tactus inhonesti, quantumvis turpissimi, vel etiam pollutiones invicem procuratæ, ad inducendam hanc inhabilitatem. Sanch. *disp.* 79. n. 2. Perez *sect.* 2. n. 7. Tambur. *Lib. 8. de Matrim. tr. 1. c. 6. §. 2. n. 6.* Tertio insuper debet, ut verum fuerit adulterium, quale requirunt Jura, Matrimonium cum marito, vel uxore perempta fuisse validum; si enim fuerit nullum, etsi bona fide existimaretur esse validum, non oritur inde impedimentum, nam Jura requirunt occisionem conjugis, & adulterium, quod, quia deficit, ubi non est Matrimonium verum, possunt interfectores validè inter se contrahere. Perez n. 4. Sanch. *disp.* 78. n. 20. Clericus *l. c. n. 10.* Palao *disp. 4. de Sponsal. pu. 12. n. 8.* sufficit tamen, si fuerit ratum; imò sufficit, etiamsi conjuges fuissent separati quoad torum, & cohabitationem. *Argument. c. Ex Litterarum. De eo, qui duxit in Matrim.*

10. Quarta conditio, cum inter AA. controversa sit, meretur, ut speciali numero exponatur. Consistit ea in hoc, quod debeat committi formale adulterium, adeoque status conjugij utriusque adultero esse notus, quare si vir conjugatus cum

fæmina ignara conjugij copulam carnalem exerceat, & animo in-eundi cum ea Matrimonium suam uxorem interficiat, non erit à conjugio impeditus, quia ex parte fæminæ non fuit patratum adulterium formaliter; & in hac quidem re extra dubium est, non contrahi impedimentum, quando una pars ex adulteris soluta est, & nescit, complicem esse ligatum Matrimonio, v. g. si vir, qui ignoratur esse conjugatus, committat adulterium cum puella inrupta, animo ducendi ipsam, interfectâ uxore, nam verum adulterium hæc non commisit, proinde non adest inhabilitas ad contrahendum ex occisione conjuncta cum adulterio, uti colligitur ex *c. 1. De eo, qui duxit &c.* atque ideo docet Gobat *tr. 9. cas. 10. n. 193.* adulterum, qui cœlibem se fingens corrumpit aliquam virginem cum promissione Matrimonij (idem dic, cum intentione ducendi ipsam interfectâ uxore) tene-ri hanc volentem ducere post mortem suæ conjugis.

Controversia verò esse potest, an, quando pars utraque est conjugata, utrique constare debeat de alterius Matrimonio? Negant Hurtadus *disp. 23. de Matr. difficult. 2. n. 6.* & Basil. Pontius *L. 7. c. 45. n. 5.* putantes, sufficere, quando uterque adulter est conjugatus, ut quivis nōscat proprium conjugium, quamvis ignoret alterius; quia sic verè peccat uterque peccato adulterij, cui si accedat oc-
cisa

ciso conjugis utique nihil deest ad contrahendum impedimentum criminis.

Alterius opinionis sunt Sanch. L. 7. disp. 78. n. 12. & disp. 79. n. 31. Laym. l. c. c. 10. n. 2. Coninck disp. 31. dub. 5. n. 53. Navarr. in *Manuali* c. 22. n. 46. qui absolute requirunt, ut quando utraque pars est conjugata, utrique constet non solum de suo proprio, sed etiam de alterius Matrimonio, hocque, docent, omnino esse necessarium ad contrahendum impedimentum; quibus accedit Perez disp. 33. de Matr. Sect. 2. n. 6. clarissime istud in exemplo proponens, dum ait, quando unus solus machinatus est mortem conjugis, requiritur, ut adulterium sit utrique Matrimonium contracturo notum; quare si v. g. Catharina conjugata adulteretur cum Petro, ignorans, hunc esse conjugatum, & hic deinde, mortuo marito Catharinæ, occidat, ea insciâ, suam propriam uxorem, valebit Matrimonium. Ratio est, quia, ut adulterium præstet impedimentum, debet ex utraque parte tendere in injuriam conjugis occisæ, & hujus esse occasio, nam hoc impedimentum inductum est ad ejusmodi occasiones tollendas; adulterium autem Catharinæ, tametsi ex ejus parte injuriosum sit proprio marito, non tamen uxori Petri, nec

ipsa ex parte sua dedit sciens aliquam occasionem, ut Petrus occideret suam uxorem, cum nesciret, eum uxorem habere: ergo non intercedit impedimentum, quod Matrimonium reddat invalidum. Fateor nihilominus cum Coninck, ejusmodi Matrimonium omni modo dissuadendum esse, ne fiat; servire tamen poterit hæc Sententia, ne factum dissolvatur, ob ejus probabilitatem, quæ sanè magna est, si rationem, ex qua probatur, quis bene velit perpendere, unde Palæo l. c. n. 8. eam, credit, esse omnino veram, & Dicastillo disp. 7. de Matr. dub. 57. quamvis oppositam dicat esse probabilem, hanc tamen judicat probabiliorē, cum restringendæ sint ejusmodi poenæ.

Ex hac ipsa ratione denique deducitur, & probatur quinta conditio, ut adulterium non sit formaliter tale ex sola conscientia erronea, id enim ad contrahendum impedimentum non sufficit; quare si Titius, & Bertha putent Cajam vivere, quæ absens est uxor Titij, cum tamen mortua sit, non oritur impedimentum ex eorundem adulterio, quia Jura in re odiosa sunt strictè interpretanda: ergo non nisi de vero adulterio, quod omni ex parte verè, & realiter adulterium sit, intelligenda sunt. Tambur.

CASUS SECUNDUS

Adulterij cum promissione Matrimonij.

Tolonius pertæsus vetulæ, & rixosæ uxoris suæ Cani-
niæ, ut consensum in copulam à Sabina ancilla impetraret, pol-
licitus est huic nuptias post mortem Legitimæ suæ conjugis, ne-
scius, hoc esse impedimentum. Ad hanc promissionem Sabina
quidem nihil repromisit, quo se vicissim obligaret, voluntati
tamen Tolonij cessit, & adulterium cum eo perpetravit. Nunc
mortua uxore res in eo est, ut Matrimonium hi duo contra-
hant.

Q. An validè possint, tum quia ipsa non repromisit, tum
quia ille ignoravit impedimentum?

SYNOPSIS.

1. Non quodvis adulterium inducit impedimentum dirimens, sed quod
conjunctum est cum promissione Matrimonij, vel actuali ejusdem con-
tractu; nec dirimit sola promissio sine adulterio, delinquit tamen
graviter, qui Matrimonium promittit alteri, vivente uxore.

2. *Adulterium*

2. Adulterium quoque conjunctum cum promissione conjugij affectum esse debet certis conditionibus.
3. Promissio debet esse seria, nam ficta impedimentum non inducit.
4. Debet præterea esse exterius manifestata, & ab altera parte acceptata.
5. Non tamen opus est, ut fiat repromissio; per quod habetur responsio ad primum dubium istius casus.
6. An contrahat invalidè, qui cum promissione Matrimonij committit adulterium, ignorans, hoc esse impedimentum dirimens? Refertur opinio pro valore, & ejus potissima fundamenta afferuntur.
7. Tenenda est Sententia opposita, videlicet etiam cum ista ignorantia incurri impedimentum, ut validè contrahi nequeat Matrimonium.
8. Respondetur ad primum fundamentum adversæ Sententiæ.
9. Datur responsio ad secundum, quod petitur à censuris, & irregularitate ex delicto.
10. Solvitur tertium argumentum, datâ disparitate, & respondetur ad authoritatem.

Denique pro coronide additur, quid observandum sit illi, qui dispensationem petit in hoc impedimento.

1. **T**ertium impedimentum criminis proponit præsens casus, per hoc à præcedentibus diversum, quod nulla hîc interveniat conspiratio, vel machinatio mortis, nec adulterium conjunctum sit cum con-

jugis occisione, sed sufficit solum adulterium, dummodo simul adsit promissio ducendi eam, cum qua adulteratur, vel nubendi adultero, & multò magis, si cum adultera de facto contrahat vivente primâ, sic enim jam contrahitur impedimentum dirimens, justissimè ab Ecclesia indu-

ctum

Etum, sicut in casu precedente, cum in conjugio atrocius reperiri nihil queat, quam vel parari insidias, vel dari ansam parandi, vitæ alterius conjugis, quod primum est evenire in adulterio, cui est adjuncta promissio de contrahendo Matrimonio, defuncta conjugē. Ex hoc verò patet, non satis esse vel solum adulterium sine promissione, vel solam promissionem futuri Matrimonij post mortem conjugis sine adulterio, veluti si dicat Titius Catharinæ: *ducam te, si moriatur Bertha uxor mea*, nullum in hac promissione adest impedimentum conjugium dirimens, cum Jura hæc conjunctim exigant, scilicet adulterium, & Matrimonium vel de facto contractum, aut factam promissionem de eo contrahendo, ut manifestum est ex c. fin. De eo, qui duxit in Matrim. ubi dicitur: *Si quis uxore vivente fide data promisit, aliam se ducturum, vel cum ipsa de facto contraxit, si nec antè, nec post (legitima ejus superstite) cognoverit eandem, quamvis utrique ipsorum pro eo, quod in hoc graviter deliquerint, sit poenitentia injungenda, non est tamen Matrimonium, quod cum ea contraxit, post uxoris obitum dirimendum: igitur saltem illicita est talis promissio, & graviter peccaminosa, quia à Jure prohibita est, & propter eam imponitur poenitentia: imò juxta complures apud Sanch. l. 7. disp. 79. n. 40. etiam irrita est, atque invalida, hoc ipso, quod ei Jus resistat, & quia ansam*

præbet captandæ mortis alterius, sicuti ob eandem causam non valet promissio vacaturi beneficii. c. 2. De Concess. Præbend. quam, si aliud non accesserit, à se invicem separandi non sint, qui actu contraxerunt post mortem conjugis. Sanch. l. c. Perez disp. 33. Sect. 5. n. 9. Sporer Tamb. Videri etiam potest Gobat tr. 9. n. 211. dicens, omni modo dissuadendum conjugibus, ne unquam promittant Matrimonium sine virgini, sive conjugatæ post mortem conjugis, cum tales promissiones sine gravi peccato non fiant, multorumque malorum incitamenta esse soleant, additque in appendice subsequente, non decere, ut Judex Ecclesiasticus permittat copulari viduam cum innupta, cui dederat, vivente uxore, fidem Matrimonij, si uterque superstes esset conjugi jam vetulæ, etiam ex eo capite, quod esset oriturum magnum scandalum; si copularentur; ideo autem hoc eveniturum, quod vehemens suspicio esse possit apud multos patrati ab his Sponsis, durante Matrimonio, adulterij, adeoque contracti impedi-
menti dirimentis,

2. Cæterum ut adulterium quoque conjunctum cum dicta promissione inducat impedimentum criminis, adesse debent eadem conditiones, quas diximus in casu precedente n. 9. ut nempe committatur verum adulterium per copulam perfectam, & plenè consummatam: sitque

sitque formale ex utraque parte, id est, utrique parti cognitum, nec solum formaliter tale per conscientiam erroneam. Præterea ut fiat commixtio per copulam carnalem cum viro, vel muliere, valido, ac legitimo Matrimonio junctis, sive id raturum tantummodo sit, sive insuper consummatum, ut ibi dictum est, ne eadem sæpius repetamus. Requiritur etiam, ut promissio, & adulterium, eodem conjugē vivente, facta sint; unde si fides data est sub priore Matrimonio, adulterium vero commissum sub alio Matrimonio posteriore, quod v. g. adultera, interim effecta vidua, cum alio contraxit, nullum oritur impedimentum, quod minus mortuo secundo conjugē adulter ducere possit adulteram, cui olim conjugium promiserat. quandoquidem hæc promissio, & spes contrahendi extincta fuit per Matrimonium posterius, & è converso si adulterium commissum est sub priore, promissio autem facta sub Matrimonio posteriore, non est impedimentum, quia promissio, & adulterium non habent connexionem inter se, cum non existant simul, quod aperte requiritur c. 6. & ult. De eo, qui duxit in Matrim. Idem dicendum est, si durante eodem Matrimonio facta promissio revocetur, priusquam sequatur adulterium, etsi deinceps absque nova promissione carnaliter inter se misceantur, quia sic non concurrat adulterium

cum promissione, nam fides antea data soluta est, & extincta per revocationem antecessam copulam; secus foret, si, secuta promissione, & copulâ, tunc primum resilire velint à facta promissione, aut si promissio facta sit post adulterium; quantumvis ea revocetur ante mortem conjugis, non cessat impedimentum, id namque jam incurrent hoc ipso, quod concurrerit adulterium cum promissione, nec possunt se illo eximere propria auctoritate, consequenter contrahere inter se nequeunt absque Summi Pontificis dispensatione. Bonac. q. 3. de impedim. Matrim. pu. 6. n. 13. Coninck disp. 31. dub. 5. n. 60. Laymæ L. 5. tr. 10. c. 10. n. 4. Sanch. disp. 79. n. 7. Dicastillo disp. 7. de Matr. dub. 57. n. 629. Illud adhuc notandum, in adulterio cum promissione opus non esse, ut unum fiat intuitu alterius per modum pacti conditionati, v. g. dicendo: promitto: ducam te, mortua mea conjugē, vel tuo, si feceris potestatem corporis. nec enim hoc uspiam requiritur, sed sufficit, cum adulterio factam esse promissionem Matrimonij; estque perinde, sive promissio facta sit ante secutam copulam, sive post eam; sive eodem tempore, sive diverso, durante eodem Matrimonio, ut clarum est ex cit. c. ult. De eo, qui duxit &c. Caterum tolerari non debet, si prius, vel postea, cum vixerit uxor ipsius, illam adulterio polluerit. Sporer l. c. n. 107.

Engl

n. 7. De eo, qui duxit &c. Hæc dicta sufficiat de adulterio, & ijs, quæ adulterium ipsum immediate concernunt in hoc crimine.

3. Circa promissionem quoque, quæ simul intervenit cum adulterio in hoc impedimento, non leve dubium est, qualis ea esse debeat, præsertim an oporteat esse mutuam, seu talem, ut in ea repromissio fiat, ex hoc enim pars magna dependet solutionis hujus casûs. Ut ordinatius dissolvamus difficultates, quæ hic oriri possunt.

Dicendum est I. promissionem Matrimonij fieri debere serio, & ex animo; adeoque ad inducendum impedimentum non sufficit promissio, quæ solum fit ore tenus, & ficto modo; & quidem de hoc dubium esse nequit, quoties ea fictio exterius agnoscitur; ac quando ita facta fuit, ut exterius fictio non appareret, sed haberetur pro vera, sufficiens est juxta multos talis promissio, ut oriatur inde impedimentum, nam istud ab Ecclesia statutum est, ut tollatur occasio insidiandi vitæ alterius conjugis: æquè autem præbet occasionem occidendi conjugem promissio, quæ ficta est, vera tamen esse apparuit, & seria, quàm quæ re ipsa talis est: ergo promissioni apparenter veræ, quamvis in se ficta sit, censeri debet impedimentum hoc esse appositum æquè, ac illi, quæ ex animo facta est. Ita Sanch. *disp.* 79 n. 10. Palao *l. c. n.* 11. Coninck *n.* 57.

Engl, & alij. Sed quantum ad hoc, ab opposita sententia recedendum non est, quæ negat, sufficientem esse fictam promissionem, quia ficta promissio revera promissio non est, nec sufficit etiam ad contrahenda sponsalia; hocque impedimentum est pœna statuta ab Ecclesia: ergo non extendenda, sed restringenda potius est; quapropter sicuti non extendimus ad casum adulterij imperfecti, sed plenum adulterium requiritur, ut incurratur impedimentum, ita plenam, atque perfectam promissionem concurrere oportet, qualis non est illa, ubi deficit animus internus promittendi; quamvis igitur graviter peccet fictus promissor, non tamen propriè committit illam culpam; propter quam impedimentum dirimens impositum est; sicut qui fictè rebaptizat, aut fictè profert hæresim, nam & ille in foro conscientiae ab irregularitate excusatur, quia hic actus in ratione culpæ non est peccatum consummatum rebaptizandi, irregularitas autem imponitur propter delictum perfectum, & consummatum in sua specie; hic verò, qui hæresim exterius profertur, veram autem in animo fidem retinet, pœnas, atque censuras hæreticis impositas non incurrit, quia revera non est simpliciter hæreticus, sed solum cum addito, scilicet exterior hæreticus, seu fictus: ergo idem dicendum de eo, qui fingit se promissorem, quia revera promissor non est. Ita

Hurtadus

Hurtadus disp. 23. de Matr. difficult. 2. n. 9. Rebellus p. 2. de oblig. just. l. 3. q. 8. n. 6. Henriq. l. 12. c. 14. n. 3. in fine. Diana p. 9. tr. 7. Resol. 26. Perez disp. 33. Sect. 4. n. 2. Dicastillo disp. 7. de Matr. dub. 57. n. 638. qui duo male citantur à Sporer pro sententia contraria. Addo his cum Rebellus, & Engl, non satis esse solum propositum, etiam indicatum, aut voluntatis insinuationem, qua v. g. adulter dicat: *nisi essem uxoratus, te ducerem*, nam hæc non est promissio, sed solum intentio, propositum, vel desiderium; vel si dicat: *mortua uxore, nullam aliam ducam, nisi te* quia ita promittens non se obligat ad Matrimonium, sed potest à conjugio penitus abstinere; hîc autem requiritur vera promissio, non tamen opus est, ut ea sit juramento firmata. Perez l. c. n. 8. Sanch. n. 29.

4. Dicendum est 2. dictam promissionem expressam esse debere verbis, vel alijs signis exterioribus, alterique parti sufficienter manifestatam, ut docet communis, quia omnis promissio homini facta ita fieri debet, ut ad illum dirigatur, & ab eo possit intelligi: nequit autem ad eum dirigi, aut ab eo intelligi, si merè sit interna, cum humano modo nequeat ad alium pervenire, nisi eadem exponatur. Ad hæc promissio interna Matrimonij cum adulterio, quia alteri penitus ignota est, non præbet causam machinandi mortem conjugii, nec est subjecta pœnæ huic

M m m m

crimini ab Ecclesia constitutæ, quæ delicta merè interna non punit: nequit ergo negari, prædictam promissionem debere esse exterius manifestatam. Sed neque istud sufficit; nam opus est, ut ab altera parte insuper sit acceptata, quia nisi hoc fiat, vim promissionis completæ non habet, nec enim obligat simplex promissio homini facta, antequam acceptata sit ab eo, cui fit, quia cum fiat ex liberalitate; si acceptata non est, nullam obligationem parit, & revocari potest, tanquam adhuc posita in fieri, ac pendens ex libera voluntate promittentis, qui nullam alteri injuriam facit mutando voluntatem, nec infert ullum damnum, cum jus quæsitum non habeat, in quo lædatur. Perez l. c. n. 3. Tamb. & alij. Illud verò controversatur inter Authores, an censeatur alter sufficienter acceptare, si ad promissionem taceat? Negant hoc absolute Sanch. n. 25. Palao n. 10. Dicastillo n. 636. Burghaber *Selector. Cas. Centuriâ 2. casu 4.* Bonacina. Engl, quorum opinio tunc veram esse judico, quando ex circumstantijs colligitur, istud silentium potius esse contemptum, quàm acceptionem promissionis, ipsosque adulteros se invicem amare non ad futurum Matrimonium, sed solum ad Venerem pro tempore præsentis, nam fieri potest, quòd fœmina libidinosa hoc uno contenta sit, ut voluptati indulgeat, quæ de cætero abhorret.

abhorret.

abhorret Matrimonium contrahere cum isto viro, vel etiam libertatis suæ amantior jugum quodcunque conjugale averfatur. Verùm nisi ex circumstantijs hæc colligantur, multò mihi probabilius est, cum Basilio Pontio, Hurtado, Perez *sect. 5. n. 4.* Coninck *l. c. n. 58.* Rebello, & Diana *ll. cc.* ipsum silentium sufficere, & esse tacitam acceptationem, quia cum se adulteri mutuò ament, censentur expectare mutuum Matrimonium, nisi de contrario ex circumstantijs constet, nam unus creditur alteri istud promittere tanquam rem favorabilem; in favorabilibus autem, qui tacet, consentire videtur, ut habet *Regula 43. De Reg. Jur. in 6.* Id verò, quod asserunt adversæ partis patroni, Matrimonium, quod hic, & nunc promittitur, non esse acceptanti favorabile, quia acceptans inhabilis redditur ad illud contrahendum, & poenis Ecclesiæ subijcitur, quod cedit in illius damnum; tacens autem non censetur consentire in id, quod ipsi in damnum cedit, hoc, inquam, nihil probat, quia tales istud vel nesciunt, vel non apprehendunt, aliàs non promitterent Matrimonium; sufficit verò, quòd aliquis iudicet sibi favorabile esse id, quod ut tale offertur, etsi re ipsa favorabile ei non sit; imò fieri potest, ut adulteri cæco amore ducti appetant hoc ipsum Matrimonium, tametsi non ignorent onus, & impedimentum illi annexum.

5. Quemadmodum autem mul-
ti, sicut modò vidimus, promissio-
nis expressam acceptationem exi-
gunt, ita sunt aliqui ex Autho-
ribus, qui in promissione futuri Ma-
rimonij post mortem conjugis ineun-
di requirunt insuper, ut sit promif-
sio mutua, docentes: ad hoc ut
oriatur impedimentum, non satis
esse, quòd adulter promiserit fæ-
minæ Matrimonium, cum qua
adulteratus est, eamque promif-
sionem illa expresse, vel juxta nos
saltem tacite acceptaverit, sed
opus esse, ut ipsa quoque reciprocè
promittat: seque vicissim viro obli-
get. Ita tenent Henric. *L. 12 c. 14. n. 3.* Ugolinus *de Sacramentis tract. de Matrim. c. 12. n. 8.* qui-
bus favere videtur Glossa in *c. Sig-
nificasti. De eo, qui duxit &c.* Et
in eandem Sententiam inclinat
Laym *l. c. n. 4. V. Quinta conditio,*
Pirhing. *n. 15.* De eo, qui duxit
&c. Ratio eorum est, quia cum
Jura ad hoc impedimentum exigant
vel Matrimonium de præsentì, vel
fidem datam de conjugio futuro,
sufficienter indicant, necessarium
esse, ut illud Matrimonium cele-
bretur eo modo, quo alia esset ce-
lebrandum, & in promissione futu-
ri Matrimonij ea fides detur, quæ
sufficit, & requiritur ad constituen-
da Sponsalia: sed utraque desponsa-
tio tam de præsentì, quàm de fu-
turo fieri debet reciprocè: ergo hic
quoque necesse est, ut ita fiat,
adde-

adeoque ut fiat non solum promissio, sed etiam repromissio. Sed hic quoque rursus tenendum est contrarium cum Sanch. n. 20. Dicastillo n. 640. Gobat tr. 9. cas. 10. n. 197 Perez, Hurtado, Tamb. Engl, Coninck, Basil. Pontio, & communi aliorum, cum nullo iure ostendi possit, in promissione Matrimonij post mortem conjugis contrahendi eadem opus esse promissione, qualis ad esse debet in Sponsalibus; namque hæc ex essentia sua dicunt promissionem mutuum, ut constat ex definitione, siquidem L. 1. ff. de Sponsal. vocantur: *future nuptiarum repromissio*, & c. Nostrates 30. q. 5. *mutua nuptiarum promissio*: At verò hic Jura nullam penitus mentionem faciunt repromissionis, ut patet ex c. Significasti. De eo, qui duxit. Ubi dicitur: *nisi alter eorum in mortem uxoris defunctæ fuerit machinatus, vel ea vivente fidem dederit de Matrimonio contrahendo*, in quo textu particula *alter* non indicat nisi promissionem unius, & per hanc solam sufficienter verificatur; in alijs quoque textibus, in quibus sermo est de eodem impedimento, solummodo mentio fit adulterij cum promissione, seu fide data, quæ rursus omnia verificantur, et si promissio non sit utrinque facta. Adde, quod in cit. c. item c. 1. & c. *Veniens eod. tit. ad hoc impedimentum inducendum æquiparantur machinatio mortis conjugis, & futuri Matri-*

monij promissio: at illa sufficit ex parte alterutrius, quando adest adulterium ergo idem dicendum est de promissione, sufficere nempe, quod facta sit ab alterutro, quæ si saltem implicite acceptata fuerit, confurgit sanè exinde occasio machinandi mortem alteri conjugi innocenti, præsertim si propter hanc datam fidem in adulterium consentiatur. Minimè interim sequitur, quod ipsa hæc acceptatio promissionis formaliter sit aliqua repromissio, nam potest adultera ita promissionem acceptare, ut, quia fecit ei potestatem corporis, velit adulterum sibi obligatum esse ad contrahendas secum nuptias, si ita tunc sibi visum fuerit, atque placuerit, quin ipsa vicissim ad hoc velit esse obstricta, quo modo jam adest sufficiens impedimentum criminis, atque ita patet ad primum dubium nostri casus, Tolonium non potuisse validè contrahere cum Sabina, cum nulla per hoc excusatio habeatur, quod ipsa non repromiserit.

6. Nunc superest alterum dubium, quod in hoc casu proponitur, videlicet, an hoc saltem patrocinari valeat istis sponsis, quod ignoraverit Tolonius, adulterium cum promissione futuri Matrimonij esse impedimentum dirimens, cui dubio ut satisfiat, paulò accuratius examinandum est, an ad incurrendum criminis impedimentum necessarium sit, ut sciatur, tale crimen Matri-

M m n a m 2

monium

monium contrahendum dirimere ? Pauci sunt, præsertim ex antiquioribus, qui hanc quæstionem ex instituto tractarunt, cum plerique rem quasi certam crederent, ab ignorantia in Matrimonij impedimentis nullam haberi excusationem. Patronos tamen pro se habere videtur Tolonius Paludanum, qui apud Mojam in *Quæst. Select. tr. 4. q. 14. §. 2. n. 4.* istam Sententiam dicitur propugnasse, quod nempe requiratur scientia impedimenti criminis, & quidem ex parte utriusque delinquentis, nam altero hoc ignorante, putabat, eo ipso Matrimonium non dirimi. Pro eadem opinione è Recentioribus quoque citatur Leander à Murcia; & Fernandez, qui posterior absolute quidem requirit, ut sciatur, hoc facto contrahi impedimentum dirimens, eamque, ait, esse communem opinionem, quamquam non satis explicet, an hæc scientia sit necessaria ex parte utriusque, an verò sufficiat, quod unus sciat: ita enim apud eundem lego in medulla Causum conscientie p. 3. c. 16, Sect. 5. ad finem: *dubitant 4. an requiratur formale adulterium ex utraque parte adulterantis, & scientia talis impedimenti ad Matrimonium? Affirmant Paludanus &c. & est communior Sententia.* Fundamenta autem istius Sententiæ sunt. I. Impedimentum criminis statutum est ab Ecclesia in poenam delicti commissi; sed poena non incurritur ab illo, qui eam ignorat, ut ha-

betur in c. 2. De Constitut. in 6. *Vi animarum periculis obvietur, Sententijs per statuta quorumcumque Ordinariorum prolati ligari nolumus ignorantes &c.* ubi ne videatur hoc intelligi de solis constitutionibus Episcopi, Glossa expressè addit: *idem est de quacunque alia constitutione:* ergo impedimentum criminis non incurritur ab eo, qui ignorabat tale impedimentum, quando crimen patravit, v. g. adulterium cum promissione futuri Matrimonij. 2. Poena excommunicationis, & aliarum censurarum, non incurritur à delinquentibus, v. g. à legentibus libros hæreticos, aut percutientibus Clericum, nisi ista patranes habuerint notitiam, quod ijs sceleribus annexa sit excommunicatio, vel alia censura, tanquam poena Ecclesiastica, ut rursum patet ex *cit. c. 2.* idemque est de irregularitate ex delicto, v. g. homicidio, vel mutilatione, celebratione in excommunicatione &c. per quam inducitur quædam inhabilitas ad suscipiendos Ordines, & ad utendum susceptis, quia tamen hæc, aliæque similes irregularitates, quæ ex delicto oriuntur, statuta sunt in poenam, non incurruntur ab ignorantibus, eas annexas esse tali delicto, puta homicidio, quamvis aliæ irregularitates, quæ ex delicto non sunt, sed ex defectu, etiam ab ignorante contrahantur, ut defendunt Sanch. *L. 9. de Matr. disp. 32. n. 17.* Mendo in *Epitome V. Irregularitas n. 23.* & Portel apud Moja *tr. 5. de censur.*

censur. q. 5. §. 1. n. 7. 3. Si maritus carnaliter cognoscat consanguineam uxoris suæ, sed nesciat, quod Jure Ecclesiastico tali incestui intra primum, & secundum gradum post Concilium Tridentinum annexa sit poena, vi cujus maritus nequeat amplius ab uxore licite petere debitum conjugale, juxta probabilem sententiam, quam habet Palao tr. 2. disp. 1. pu. 17. n. 8. Sporer l. c. de Matr. n. 84. Diana p. 11. tr. 5. resol. 38. & alij ab his citati, hanc poenam à se ignoratam non incurrit: ergo similiter, non incurrit impedimentum criminis, qui ignorabat, id esse annexum v. g. adulterio à se commissum cum addita promissione Matrimonij.

7. Verùm his non obstantibus pro indubitato tenendum est, eum qui adulterium commisit cum promissione Matrimonij, aut alio quovis modo deliquit, quo diximus induci impedimentum criminis, istud incurere, atque ideo invalidè contrahere cum complice Matrimonium, quamvis nesciverit, tali delicto annexum esse impedimentum dirimens, ita Moja l. c. §. 3. Gobat tract. 9. cas. 10. n. 201. & seqq. Diana p. 10. tr. 13. resol. 51. Sporer l. c. n. 114. Engl §. 2. n. 11. de Consang. & Affin. P. Jacobus Wex Ariad. Carolino. Canon. p. 5. tr. 2. de sponsal. p. 2. contrav. 5. per totum. Wiestner n. 17. & seqq. De eo, qui duxit &c.

Ratio est 1. quia nec SS. Canones, dum loquuntur de impedimento criminis, toto tit. *De eo, qui duxit &c.* neque interpretes ejus Tituli, aut alij Authores ullam mentionem faciunt, quod ad incurrendum impedimentum criminis ullo modo opus sit habere notitiam ejus impedimenti, sed solum enumerant alias conditiones, v. g. ut habeatur notitia adulterij, ut sit completum, & perfectum &c. ergo opus non est ad hoc impedimentum incurrendum, ut delinquens etiam sciat, per tale crimen contrahi impedimentum dirimens, irritumque, ac nullum reddi Matrimonium, quod intendit. 2. Alia omnia impedimenta Matrimonij contrahuntur, & obsunt illius valori, etiam si eorum notitia non habeatur, ut passim videre est apud omnes, eo quod introducant certas aliquas inhabilitates ad Matrimonium: ergo idem dicendum de impedimento criminis, cum neque ex Jure, nec ratione, neque auctoritate sufficienter ostendi possit circa hoc aliqua exceptio. 3. Si impedimentum criminis non contraheretur ab ignorante tale impedimentum, & consequenter Matrimonium validè contraheretur cum sua complice ab adultero, quia nescivit, hoc adulterium esse impedimentum dirimens, sequeretur, quod etiam impedimentum affinitatis non contraheretur ex copula illicita, quantumvis volua-

voluntaria, si eam incestuose exercens, ignoraret, illi annexum esse impedimentum dirimens, atque ita posset validè inire Matrimonium cum affine carnaliter cognita, quod nemo audeat dicere. 4. Id ipsum constat ex sensu communi, & praxi usitata in curijs Ecclesiasticis tum Romæ, tum alibi, ut notant Moya, & Gobat, in quibus nulla ratio habetur talis ignorantie. Denique hoc impedimentum non est statutum ab Ecclesia unice, & principaliter in poenam delicti, sed ob alias causas, & quidem præcipue idè, ut homines absterreantur, ne spe Matrimonij ejusmodi crimina committant: quamquam igitur illud impedimentum præsupponat delictum formale v. g. adulterij, aut uxoricidij certis qualitatibus affecti, non tamen unice, ac principaliter est institutum ad puniendum delictum, sed ob prædictos fines, nempe ad præcavenda pericula captanda mortis innocentis conjugis, ad præcavenda adulteria &c.: est ergo primariò, ac principaliter, ut alia impedimenta Matrimonij, inhabilitas quædam ad contrahendum, ut homines hac ratione deteriti à dictis sceleribus abstineant, fidesque thalami illasa conservetur, & nulla parentur in vitam conjugum insidia, cujusmodi crimina qui committunt, & quidem ex intentione conjugij, indigni sunt, ut finem intentum consequantur, meritoque redduntur inhabiles ad contrahendum

cum complice. Vides igitur finem primarium longè alium esse, quàm ut per hoc impedimentum delicta puniantur, atque ita, licet impedimentum criminis etiam poena sit, hæc tamen partialiter tantum intenditur, & secundariò.

8. Nunc ad opposita fundamenta facilè respondetur. Ad primum negatur Maj. nempe impedimentum criminis statutum esse ab Ecclesia in poenam delicti commissi; vel distinguitur: statutum est in poenam delicti unice, & principaliter, quasi alius finis magis principalis non adesset, n. M. partialiter tantum, & secundariò, *transat*. Impedimentum hoc, ut dictum est, primariò hoc habet, ut inhabilitatem inducat ad Matrimonium, ut homines hac ratione absterreantur ab enumeratis criminibus, dum vident, si ista patriverint, nullum fore eorum Matrimonium. Potest verò utique Ecclesia, & solet contractum Matrimoniale habere pro nullo, si fiat in certis circumstantijs ab ea interdictis, potestque etiam inhabilitare homines ad ita contrahendum: sic enim Matrimonium, quod clandestinè contrahitur, nullum est post Tridentinum Concilium, & quisque factus est inhabilis ad ita contrahendum, ut evitentur plurimæ deceptiones, illiciti concubinatus sub specie Matrimonij, & injustæ conjugum separationes: nec aliter, ubi affinitas, vel consanguinitas intercedit, ut consulatur reverentiæ

rentiæ sanguinis, inhabilitas datur inter personas, ut fiant conjuges, initumque ab ijs conjugium irritum, ac nullum est, etiam si impedimentum nesciverint: ergo hic quoque potest Ecclesia Matrimonium irritare, quando præcessit uxoricidium, vel adulterium cum promissione conjugij, eosque, qui ista crimina commiserint, reddere simpliciter inhabiles ad contrahendum inter se, utpote indignos, ut copulentur per Matrimonium, qui istum finem per tanta scelera consequi conati sunt. Neque dicas, disparitatem esse inter impedimentum affinitatis, & criminis, cum ibi detur præcisè inhabilitas, hic autem ipsa inhabilitas se habeat per modum pœnæ propter delictum commissum, nam repeto, quæ dicta sunt, quod inhabilitas sit simul pœna, hoc esse secundarium; finis enim primarius hujus impedimenti est, reddere inhabiles supposito isto crimine, ut sic ab eo homines absterreantur, & Matrimonij, conjugumque incolumitati consulatur; illæ autem duntaxat pœnæ non incurruntur ab ignorantibus, quæ vel unice, vel certè principaliter pœnæ sunt, at quæ ex alio fine primario inducunt inhabilitatem, ab ijs nulla excusat ignorantia.

9. Ad secundum lata est disparitas inter impedimentum criminis, & excommunicationem, aliasque censuras, nam istæ, ut incurrantur, exigunt contumaciam, & con-

temptum potestatis Ecclesiasticæ, sub ipsarum comminatione aliquid prohibentis, vel præcipientis, nec incurruntur sine prævia monitione, & earundem comminatione, quæ, quando sunt latæ sententiæ, saltem à Jure facta est: cum autem nequeat contemptor dici, aut contumax, ac inobediens in legem Ecclesiæ, censuram minitantis, qui eam ignorat, ut colligitur ex L. Si ignorans 50. ff. Locati, ubi dicitur: *non enim contemnit disciplinam, qui ignoravit*, mirum non est, quod excommunicatio, aliæque censuræ non incurrantur ab ignorante, cum infligantur primario ut pœnæ contumaciæ, contemptus, & inobedientiæ, licet sint secundariò medicina, in quantum Ecclesia per eas intendit homines à sceleribus absterre. Aliter res se habet in impedimentis criminis, quæ ex primario fine non sunt pœnæ. De irregularitate quod additur, non immeritò negari potest, nam docet communior apud Palao *disp. 6. de Censur. p. 6. n. 2.* eam incurrere etiam ab ignorante non solum, quando est ex defectu, verum etiam, quando est ex delicto, cum ea non contrahatur propter contumaciam, sed propter turpitudinem, seu maculam culpæ, quæ eriminosus secundum Ecclesiæ canones inhabilis redditur ad Altaris ministerium, quia valde indecens est, ut offerat sanguinem Christi is, qui v. g. per homicidium fudit humanum sanguinem, ad quam inde-

indecentiam prorsus per accidens est, quod homicida sciat, vel ignoret irregularitatem. Sed *transmittamus anteced.* quod probabiliter admitti potest, teste citato Palao cum pluribus, quos allegat, adhuc tamen dico, esse disparitatem, quia in hac secunda sententia ideo irregularitas ex delicto ab ignorante non incurritur, quia se habet ut pura poena, vel saltem ut talis principaliter, per quod distinguitur irregularitas ex delicto ab alijs irregularitatibus ex defectu etiam inculpabili, quæ ignorantes quoque afficiunt: at verò impedimentum criminis principaliter non est poena, sed specialis inhabilitas resultans ex actu peccaminoso, conveniens cum ea inhabilitate, quæ est in alijs impedimentis Matrimonij, quæ sive sciantur, sive ignorentur, aequaliter incurritur.

10. Ad tertium denique sunt iterum plurimi, qui fortè probabilius matrimonium, quando is consanguineam uxoris suæ carnaliter cognovit, non excusant à privatione petendi debiti, etsi nesciverit, annexum hoc esse crimini incestus. Sed rursus admitto *antecedens*, cujus probabilitatem negare, præsertim pro foro interno, difficile esse, testatur Wex l. c. n. 12. nego tamen *consequentiam, & paritatem*, nam dici potest, hanc debiti privationem vel puram, vel saltem principaliter esse poenam, proinde ab ignorante non incurritur: e contra impedimentum, quod oritur ex adulterio,

vel machinatione mortis in conjugem principaliter est specialis inhabilitas ob præsuppositum crimen à Jure Ecclesiastico statuta, ad quam incurrendam, sicut in alijs impedimentis, ipsius notitia non requiritur. Autoritas quoque, quæ pro sententia contraria affertur, prorsus infirma est, nam pulchrè ostendit Gobat tr. 9 cas. 10. in Append. 1. post num. 202. Paludanum non fuisse locutum de scientia quadam reflexa, quod uterque formaliter scire debeat, crimen, quod committunt, esse impedimentum dirimens, ex quo non possit sequi Matrimonium absque dispensatione Pontificis, sed solum dicere voluisse, quod debeat uterque directè cognoscere ipsum crimen, cui annexa est inhabilitas ad contrahendum, id est, ut sciant, à se patrari formaliter adulterium, quod crimen, addita promissione Matrimonij, est reipsa impedimentum dirimens, esto, hoc ignoretur. Nec aliud fortassis dicere voluit Fernandez: quod si tamen absolute docuit, ad contrahendum impedimentum requiri, ut habeatur impedimenti notitia, non tanti nobis facienda est ejus autoritas, ut nos magis noperare morari debeat. Qui istud asserat, præter ipsum vix alius est, cum neque Paludanus, nec, si qui alij pro hac sententia citantur, ipsi faveant; atque ita falsissimum est, quod ait, hanc esse communem sententiam. Etsi verò quandoque etiam unicus Author possit sententiam aliquam

quam reddere probabilem, si adsint debita conditiones, ut videri potest apud Dominicum Viva in *damnatis Thesib. propos. 27. ab Alexandro VII. prohibita*, & Illung tr. 1. disp. 1. n. 38. at quando unus, vel alter contra torrentem aliorum nititur, qui sequuntur communem sensum fidelium, & Ecclesiae praxin, quando insuper solida fundamenta non affert, quæ ab alijs soluta non sint, aut facile solvi possint, tunc sanè talis autoritas nullam sententiæ probabilitatem conciliat. Acque ita patet etiam secundum dubium nostri casus, per hoc, quod ignoraverit Tolonius, adulterium, quod cum Sabina commisit cum promissione futuri Matrimonij inducere impedimentum dirimens, eundem nullo modo excusari posse, sed adesse om-

nimodam inhabilitatem, propter quam valide contrahere invicem nequeant.

Pro coronide adjungo, quod proijs, qui in isto impedimento volunt petere dispensationem, advertit Io. Clericatus Præposit. Patavinus decis. 25. de Matrim. n. 15. his verbis: Circa dispensationem obtinendam super commisso; seu machinato crimine, explicari debet, an huiusmodi impedimentum oriatur ex machinatione, seu adulterio, vel ex ambobus. Si idem crimen fuisset alia vice patratum, & deinde repetitum, de ea sit mentio; aliàs dispensatio secundo obtenta erit nulla, ac subreptitia, quia Papa non presumitur velle idem genus criminis pluries remittere. L. Nemo. 3. C. De Episcopal. Audient.

N n n

CLASSIS